

УДК 047.31+811.161.2+81'282

**НАУКОВІ ЧИТАННЯ
ПАМ'ЯТІ ПРОФЕСОРА М. В. НИКОНЧУКА**

8 червня 2012 року кафедра української мови навчально-наукового інституту філології та журналістики Житомирського державного університету імені Івана Франка, Північноукраїнський діалектологічний центр імені професора М.В. Никончука спільно з Інститутом української мови НАН України та родиною М.В. Никончука організували й провели наукові читання пам'яті професора М.В. Никончука — доктора філологічних наук, професора, автора низки праць («Матеріали до лексичного атласу української мови. Правобережне Полісся», «Сільськогосподарська лексика Правобережного Полісся», «Транспортна лексика Правобережного Полісся в системі східнослов'янських мов», «Будівельна лексика Правобережного Полісся в лексико-семантичній системі східнослов'янських мов», «Ендемічна лексика Житомирщини», «Лексичний атлас Правобережного Полісся та ін.), незмінного завідувача кафедри української мови впродовж багатьох років (1970–2001), талановитого поета, автора 6 поетичних збірок («Зворини», «Незгаркамінь», «Грезно», «Її величність жінка», «Тріумфальна арка», «Голгофа»), справжнього фольклориста, який тонко відчував народний гумор і представив його в збірках «Веселе весілля. Збірник весільних анекдотів» і «Шиндрики да миндрики. Книга поліського гумору», людини з глибоким відчуттям українського слова, яке різними барвами заграло в книзі «Веселе мовознавство. Українська мова в жартах та анекдотах», подвижника, закоханого в живе народне слово, людини, залюбленої в Полісся та поліські говірки, у кожне мовлене поліщуками слово, у майбутнє якого він свято вірив.

© Г. І. ГРИМАШЕВИЧ, 2013

До початку читань колектив кафедри української мови підготував і видав докторську дисертацію М.В. Никончука «Правобережнополіські говірки в лінгвогеографічному висвітленні» (Житомир, 2012. — 316 с.) та його «Програму лексичного атласу Правобережного Полісся» (Житомир, 2012. — 79 с.), які були презентовані кожному учасникові зібрання.

За задумом організаторів і родини у читаннях насамперед мали взяти участь діалектологи, наукова доля яких була безпосередньо пов'язана з М.В. Никончуком, бо для одних він був одnogрупником і колегою, для інших — учителем, наставником, керівником чи консультантом дисертацій, а ще для інших — другом і порадником.

З огляду на це для участі в читаннях були запрошені науковці з Інституту мовознавства імені Я. Коласа БАН, Інституту української мови НАН України (відділ діалектології, відділ історії мови), Відділу української мови Інституту українознавства імені І. Крип'якевича НАН України, Волинського національного університету імені Лесі Українки, Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, Луганського національного університету імені Т. Шевченка, Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького, Ужгородського національного університету, Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника, Запорізького національного університету, Тернопільського національного педагогічного університету імені М. Гнатюка, Глухівського національного педагогічного університету, Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка, Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Дніпропетровської юридичної академії, у науковій (та й особистій) долі яких по-стать М.В. Никончука відіграла важливу роль

Пленарне засідання читань, на якому були присутні запрошені з різних міст України та Білорусі, співробітники Житомирського державного університету імені Івана Франка та родина Миколи Васильовича Никончука — дружина А.П. Никончук, син О.М. Никончук із дружиною та внук Олесь, брат О.В. Никончук і племінниця Н.О. Никончук, було присвячене спогадам про великого діалектолога, справжнього поліщука М.В. Никончука. Про студентські роки вченого та період його роботи на кафедрі української мови спогадами поділилися доктор філологічних наук, професор О.С. Чирков, кандидат педагогічних наук, доцент Л.І. Бондарчук, кандидат фізико-математичних наук, доцент О.К. Ткаченко, про наукову діяльність розповіла проректор із наукової роботи, доктор педагогічних наук, професор Н.А. Сейко.

Зі словами вдячності та читанням останніх (ще не надрукованих) поезій М.В. Никончука звернулася до присутніх дружина Алла Панасівна. Учасники читань із різних теренів України, а також Білорусі мали змогу насолодитися звучанням рідної говірки Миколи Васильовича — с. Листвин Овруцького району Житомирської області, якою про свого славетного земляка розповіла студентка Тетяна Конончук. Зворушли-

вим був виступ брата О.В. Никончука, який підготував презентацію з низки фотографій у різні періоди життя Миколи Васильовича — у дитинстві, студентські роки, під час служби в армії та роботи в інституті. Задушевності та ліричності цій частині читань додала декламація поезій М.В. Никончука про рідне Полісся студентами університету.

Другу частину читань становили наукові виступи, присвячені різноаспектним проблемам української та білоруської діалектології, історії української мови, науковій і поетичній спадщині М.В. Никончука. Зокрема, гості читань виголосили такі доповіді:

1. *В.В. Німчук* (Київ). Напис XI–XII ст. із Дрогичина.
2. *М.В. Антропов* (Мінськ, Білорусь). З історії наукового обґрунтування білорусько-російського діалектного суміжжя: захід-схід.
3. *Ф.Д. Клімчук* (Мінськ, Білорусь). Феномен Полісся.
4. *А.М. Поповський* (Дніпропетровськ). Діалектизми в збірці «Вечірні зорі» Дмитра Яворницького.
5. *К.Д. Глуховцева* (Луганськ). Лексичні діалектні явища як основа для антропонімів жителів Луганщини.
6. *Т.Г. Шевченко* (Запоріжжя). Консонантизм говорів Дністровсько-Бузького межиріччя.
7. *С.Є. Панцьо* (Тернопіль). Оцінні назви осіб у лемківському говорі: словотвірний аспект.
8. *В.В. Леснова* (Луганськ). Лінгвістичні засоби вираження оцінки в поліських говорах.
9. *Г.Н. Карнаушенко* (Харків). Етнолінгвістичний потенціал поняття «місце» в російських говірках Центральної Слобожанщини.
10. *Б.О. Коваленко* (Кам'янець-Подільський). Фольклорні записи як джерело діалектологічних досліджень.
11. *Н.Д. Коваленко* (Кам'янець-Подільський). Функціональність фразем у діалектному тексті.
12. *Д.А. Марєєв* (Глухів). Атлас української мови як база вивчення динаміки говірок.

Крім гостей, у читаннях узяли участь усі викладачі та аспіранти кафедри української мови Житомирського державного університету імені Івана Франка, які виступили з такими доповідями:

1. *В.М. Мойсієнко* (спільно з *Г.Л. Аркушиним*). Принципи укладання зведеного словника українських поліських говірок.
2. *Г.І. Гримашевич*. Прислівники місця в середньополіських говірках.
3. *Г.К. Конторчук*. Поліський діалект у сучасній українській літературі.
4. *В.Л. Конобродська*. Поліський ареал як об'єкт етнолінгвістичного опису.
5. *Г.М. Доброльозжа*. Назви їжі та напоїв у поліській фразеології: історичний та етнокультурний коментар.
6. *В.М. Титаренко*. Динамічні процеси в лексиці північноукраїнського наріччя.

7. С.А. Яценко. Словозміна іменників у середньополіських говірках.
8. Л.В. Ящук. Фонетичні особливості антропонімів XVI—XVII ст.
9. Н.М. Дяченко. Мовні засоби створення образу жінки в поезії М.В. Никончука.
10. Л.М. Кратасюк. Мовне вираження категорії «континуум» у поетичних творах М. Никончука.
11. М.В. Шарана. Просторова варіативність назв деяких предметів середньополіської літньої календарної обрядовості.
12. В.В. Прус. Лексика на позначення страв із ягід у давній поліській народній кухні: етнолінгвістичний аспект.
13. Н.В. Янчук. Функціонування фразеологізмів у поетичній творчості Миколи Никончука.
14. Г.С. Весельська. Функціонування сурядних сполучників у поетичній творчості Миколи Никончука.
15. Н.М. Біленька. Назви частин хліба в середньополіських говірках.
16. Ю.В. Вольська. Особливості поетичного синтаксису М.В. Никончука.
17. А.А. Плечко. Номінація пов'язаних із водою понять у поліських віруваннях (етнолінгвістичний аспект дослідження).

Зауважимо, що за матеріалами читань колектив кафедри української мови Житомирського державного університету імені Івана Франка підготував випуск історико-філологічного збірника з регіональних проблем «Волинь-Житомирщина», до якого увійшли як наукові статті, так і спогади про М.В. Никончука.

Читання були завершені поїздкою на могилу професора. Тут присутні висловили пошану, вимовили слова великої вдячності, відчували нерозривний зв'язок із постаттю вченого. Кожне слово, мовлене в цей день, кожна доповідь, виголошена на читаннях, були своєрідною даниною пам'яті, словесним пам'ятником великій людині, яка все життя присвятила збиранню й вивченню народного поліського слова, адже М.В. Никончук звертався до нього як до цілющого джерела, що давало змогу цьому великому поліщукові наснагу й силу творити справжню науку, показати всьому світові велич, красу і неповторність чарівного архаїчного куточка України — Полісся. І всі присутні на могилі були впевнені, що Микола Васильович усіх чує і бачить... І втішений, що він залишив на цій землі значний слід, адже його працю продовжено й утілено в нових наукових задумах.

Галина ГРИМАШЕВИЧ (Житомир)

Стаття надійшла 12.01.2013

Halyna Hrymachevych
Zhytomyr

SCIENTIFIC READING ON THE PROFESSOR M.V. NYKONCHUK'S MEMORY